

Table 1. The level of gases in the blood (oxygen and carbon dioxide) in patients with abdominal abscess

Indices	Patients with abdominal sepsis (I group), n=7	Patients with other surgical pathology (II group), n=9	Control (III group), n=12
Stange's test (s)	12.85±3.81*	29.36±1.24*	39.08±3.65
Hench's test (s)	8.93±0.53*	21.38±2.84	25.63±3.73
pO ₂ at rest	53.64±3.28*	69.04±5.02	73.51±2.67
pCO ₂ at rest	30.63±2.70*	49.26±3.07	40.47±1.68*
pO ₂ after O ₂ supply	64.32±1.94*	70.37±3.75	75.76±1.52
pCO ₂ after O ₂ supply	31.66±2.58*	41.26±3.89	38.35±1.73

Note. * – (p<0.05) reliability according to the given index between the groups examined concerning the biggest value.

УДК: 378.091.33-027.22:378.6:61(477.85)

**ORGANIZATION AND OF TRAINING MANUFACTURING PRACTICE IN COLLEGE
BUKOVYNIAN STATE MEDICAL UNIVERSITY**

**ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАЛЬНО-ВИРОБНИЧИХ ПРАКТИК
У КОЛЕДЖІ БУКОВИНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

O.M. Goroshko

MD, PhD, Assoc. Professor,
Department of Pharmacy,
Higher educational establishment Ukraine state
«Bukovinian State Medical University», Ukraine.
E-mail: olesya-m-gor@yandex.ua
Kochubey st. 40/14, Chernivtsi, Ukraine, 58003.

O.M. Горошко

к.фарм.н, доцент кафедри фармації
ВДНЗ України «Буковинський державний медичний
університет», Україна
E-mail: olesya-m-gor@yandex.ua
вул. Кочубея буд.40 кв.14, Чернівці, Україна, 58003.

O.Y. Khomko

MD, PhD, Assoc. Professor,
Department of Nursing and Higher Nursing Education
Higher educational establishment Ukraine state
«Bukovinian State Medical University», Ukraine.
E-mail: Homko.oleg@bsmu.edu.ua
F.Dostoevsky st., 25/3 Chernivtsi, Ukraine, 58029.

O.Й. Хомко

Кандидат медичних наук, доцент
кафедри догляду за хворими та вищої
медсестринської освіти ВДНЗ України «Буковинський
державний медичний університет», Україна
E-mail: Homko.oleg@bsmu.edu.ua
вул. Ф. Достоєвського, буд.25, кв.3, Чернівці, Україна, 58029.

M.P. Antofiychuk

MD, PhD, Assoc. Professor,
Department of Internal Medicine,
Clinical Pharmacology and Professional diseases,
Higher educational establishment Ukraine state
«Bukovinian State Medical University», Ukraine.
E-mail: nickantoff@gmail.com
Home st., 76/89, Chernivtsi, Ukraine, 58002.

M.П.Антофійчук

Кандидат медичних наук, доцент
кафедри внутрішньої медицини, клінічної
фармакології та професійних хвороб
ВДНЗ України «Буковинський державний медичний
університет», Україна
E-mail: nickantoff@gmail.com
вул. Головна, буд.76 кв.89, Чернівці, Україна, 58002.

A.V. Bambuliyak

MD, PhD, Assoc. Professor,
Department of Stomatology
Higher educational establishment Ukraine state
«Bukovinian State Medical University», Ukraine.
E-mail: bambuljak.andrij@bsmu.edu.ua
Komarova st. 31 AB /119, Chernivtsi, Ukraine, 58029.

A.В. Бамбуляк

Кандидат медичних наук, доцент
кафедри стоматології
ВДНЗ України «Буковинський державний медичний
університет», Україна
E-mail: bambuljak.andrij@bsmu.edu.ua
вул. В. Комарова буд 31AB, кв.119, Чернівці, Україна, 58029.

Summary: Practical training is essential in training of pharmaceutical specialists, because by passing it they fix knowledge received during their studies, form and improve practical skills. One of the task of college BSMU is to create conditions for effective orientation of future specialist in the professional field. Achieving this goal will be possible when students have the necessary practical skills.

Key words: educational practice, learning process, teaching, improve practical skills, students.

Резюме. Практична підготовка має важливе значення в системі підготовки фармацевтичних фахівців, адже в процесі її проходження закріплюються знання, отримані студентами під час навчання, формуються і удосконалюються практичні вміння та навички. Одним із завдань коледжу БДМУ є створення умов для ефективної орієнтації майбутнього спеціаліста в професійному просторі. Досягнення поставленої мети можливе за наявності у студентів необхідних практичних навичок.

Ключові слова: навчальні практики, навчальний процес, викладання, практичні вміння та навички, студенти.

Практика студентів є невід'ємною складовою частиною процесу підготовки спеціалістів у вищих навчальних закладах і проводиться на оснащених відповідним чином базах навчальних закладів, в аптеках, аптечних складах [2, с.110]. Умови практичної підготовки студентів на відповідних базах практики закріплені в угодах між вищим навчальним закладом та установами баз практики. Студенти можуть самостійно з дозволу відповідних кафедр підбирати для себе місце проходження практики і пропонувати його для використання з умовою, якщо дана база забезпечує виконання програми практики. Завдання практики є оволодіння студентами сучасними методами та формами організації аптечної справи, формування у них, на базі одержаних у вищому навчальному закладі знань, професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час їх майбутньої професійної роботи в реальних ринкових і виробничих умовах, виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в практичній діяльності [1, с.76, 4, с.429].

Метою роботи є аналіз організації та проведення навчально-виробничих практик, як одного із основних етапів навчання, який надає можливість для розвитку особистісних і професійних якостей, творчої індивідуальності майбутніх фахівців.

Загалом в коледжі БДМУ проведено 5 практик, із них 1 практика на базі оздоровчої бази с. Репужинці та науково-дослідних ділянок БДМУ; решту як бази використовували аптеки різних форм власності м. Чернівці та області. Разом для проходження практик було залучено 7 аптек та 2 фармацевтичні фірми.

Навчальні та виробничі практики студентів 1-3 курсів фармацевтичного факультету проводились відповідно до чинних нормативних документів та згідно з навчальними планами і програмами виробничої практики студентів вищих фармацевтичних навчальних закладів.

Однією із зв'язуючих ланок між теоретичними дисциплінами, які формують профіль молодшого спеціаліста, і призначена для покращення професійної і теоретичної підготовки спеціалістів в галузі фармації є пропедевтична практика з аптечної технології ліків. Така практика закладає основи знання студентами загальних вимог до практичної роботи фармацевта.

Пропедевтична практика з аптечної технології ліків студентів 1 курсу коледжу БДМУ триває 1 тиждень. Тривалість робочого тижня студентів становить 36 годин та 18 годин для самостійної роботи. Практика проводиться з метою закріплення технологічних операцій зі зважування, відмірювання, фільтрування, проціджування; застосування набутих теоретичних знань у професійній діяльності фармацевта.

Після вивчення дисципліни студенти проходять виробничу практику з технології ліків, яка залишається складною у плані організації та проведення. Це пов'язано з тим, що сучасний стан виробництва лікарських засобів аптечними закладами не повністю забезпечує виконання програми практики. Так у м.Чернівці готують лікарські засоби лише дві аптеки, одна з яких університетська (у порівнянні з 2010

роками - 4), однак жодна з них не має ліцензії на виробництво асептичних лікарських форм. Під час проходження практики з технології лікарських засобів студенти не можуть побачити приготування всіх лікарських форм. Це пояснюється не лише коротким терміном, але й обмеженим асортиментом ліків, що готуються в певних аптеках. Певні труднощі пов'язані з тим, що субстанції є досить дорогими для використання їх у навчальних цілях, а тому студенти не завжди мали можливість виготовляти власноручно всі лікарські форми в аптеці. Вирішенням даної програми у Вищому державному навчальному закладі «Буковинський державний медичний університет» є створення навчально-виробничої аптеки «Університетська №1», яка стала основною базою навчально-виробничих практик. Студенти мають можливість побачити весь процес виготовлення, зберігання та реалізацію лікарських засобів, проводять регулярні перевірки виконання програми практики, надають консультації студентам з питань, які у них виникають. Також, керівники практики проводили ротацію студентів коледжу БДМУ. Однак, залучити аптеки міста Чернівці та області, які здійснюють виготовлення лікарських форм для проведення виробничих практик, є необхідним не тільки для збереження баз практики, але і для можливості студентам вивчати номенклатуру екстемпоральної рецептури Чернівецької області.

З фармакогнозії практика проводиться на базі двох навчально-дослідних ділянок для вирощування лікарських рослин: при кафедрі фармацевтичної ботаніки та фармакогнозії та спортивно-оздоровчого табору «Здоров'я» БДМУ. Практика на цих базах дала досить позитивні результати як у закріпленні теоретичного матеріалу, пройденого протягом навчального року, так і в забезпеченні відповідних кафедр наочним матеріалом, а також, без сумніву, більше згуртувала студентів та покращила трудову дисципліну.

Заключною ланкою практичної підготовки є переддипломна практика, яка проводиться перед складанням державних іспитів. Під час цієї практики поглиблюються та закріплюються теоретичні знання з базових навчальних дисциплін, збирається фактичний матеріал для складання державної атестації.

Для раціонального проведення навчальних та виробничих практик відділ практики Буковинського державного медичного університету проводить ряд заходів. Зміст і послідовність практики визначається програмою, яка розробляється кафедрою згідно з навчальним планом та узгоджується з відділом практики. Для кожного виду практики викладачі відповідних дисциплін подають рекомендації щодо видів, форм, тестів перевірки рівня знань, умінь, навичок, яких студенти мають досягти під час проходження практики і які висвітлюються в методичних рекомендаціях з відповідної практики.

Відповідальність за організацію, проведення і контроль практики покладається на керівників вищих навчальних закладів. До керівництва практикою студентів залучаються досвідчені викладачі кафедр, які брали безпосередню участь у навчальному процесі з дисциплін, з яких проводиться практика. Для керівництва практикою при підготов-

ці студентів залучаються спеціалісти аптеки, які мають стаж роботи не менше 5 років та II категорію, а також безпосередньо завідувачі аптек.

Велику відповідальність покладено на безпосередніх керівників практик від навчального закладу. Так, керівники практики від вищого навчального закладу зобов'язані:

- перед початком практики контролювати готовність баз практики, повідомляти відділ практики про наявність студентів на базі практики, а також студентів які не приступили до практики;
- забезпечити проведення всіх організаційних заходів перед початком практики: інструктаж про порядок проходження практики та з техніки безпеки, надання студентам-практикантам необхідних документів (направлення, програма, щоденник, календарний план, індивідуальне завдання, теми курсового і дипломного проекту (роботи), методичні рекомендації та інші), перелік яких встановлює навчальний заклад;
- повідомляє студентів про систему звітності з практики, прийняту на кафедрі, а саме: подання письмового звіту (щоденника), виконання науково-дослідної роботи, оформлення відповідним чином індивідуального завдання тощо;
- у тісному контакті з керівником практики від бази практики забезпечувати високу якість її проходження згідно з програмою;
- контролювати виконання студентами-практикантами правил внутрішнього трудового розпорядку, вести або організувати ведення таблиця відвідування студентами бази практики;
- у складі комісії приймати заліки з практики;
- впродовж 3-х днів після закінчення практики подавати заступнику завідувача відділу практики письмовий звіт про проведення практики із зауваженнями і пропозиціями щодо поліпшення практики студентів.

Розподіл студентів на практику проводиться відділом практики з врахуванням побажань студентів, тематики їх індивідуальної роботи, а також їх майбутнього місця роботи після закінчення навчання.

Після закінчення терміну практики студенти звітують про виконання програми та індивідуального завдання.

Загальна і характерна форма звітності студента за практику - це

подання письмового звіту, підписаного і оціненого безпосередньо керівником від бази практики. Письмовий звіт разом з іншими документами, установленними навчальним закладом, подається на рецензування керівнику практики від навчального закладу. Звіт має містити відомості про виконання студентом усіх розділів програми практики та індивідуального завдання. При необхідності та враховуючи специфіку аптеки дозволяється вносити доповнення у підсумковий звіт після узгодження з керівниками від бази та навчального закладу, але ці зміни не повинні суперечити програмі практики.

Звіт з практики захищається студентом в комісії, призначеній відділом практики. До складу комісії входять керівники практики від вищого навчального закладу і, за можливості, від баз практики (завідувачі аптек).

Комісія приймає залік у студентів на базах практики (або у вищому навчальному закладі) в останні дні її проходження. Оцінка за практику вноситься в заліково-екзаменаційну відомість і в залікову книжку студента за підписами членів комісії. Підсумки кожної практики обговорюються на засіданнях кафедр, а загальні підсумки практики підводяться на вчених радах вищих навчальних закладів один раз впродовж навчального року.

Отже, практика є одним із важливих етапів підготовки фармацевтичного фахівця, яка готує майбутніх спеціалістів до самостійної професійної діяльності та дає можливість студентам закріпити свої знання, адаптуватись до робочого дня, навчитись приймати оптимальні рішення у нестандартних ситуаціях.

Висновки.

1. Особливості підготовки студентів, які навчаються за спеціальністю «Фармація» (ОКР – «молодший спеціаліст») на сучасному етапі вимагають постійного удосконалення, в тому числі і організацію виконання практичних навичок.
2. Навчально-виробнича практика невід'ємна складова процесу підготовки фахівців, основним завданням якої є якість практичної підготовки з огляду набуття ними навичок практичної діяльності.
3. Створення оптимального середовища, при якому студенти мають можливість виконувати практичні навички, є основним завданням відділу практики БДМУ.

Література

1. Вища освіта України і Болонський процес: Навчальний посібник / За редакцією В.Г. Кременя, Авторський колектив: М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, В.Д. Шинкарук, В.В. Грубінко, І.І. Бабін. - Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2004. - 384 с.
- Vishcha osvita Ukraini i Bolons'kij proces: Navchal'nij posibnik / Za redakcieyu V.G. Kremeny, Avtors'kij kolektiv: M.F. Stepko, YA.YA. Bolyubash, V.D. SHinkaruk, V.V. Grubinko, I.I. Babin. - Ternopil': Navchal'na kniga - Bogdan, 2004. - 384 s.
2. Герман, А. О. Виробнича практика з аптечної технології ліків – відповідальний етап у підготовці провізора / А. О. Герман, Є. С. Хуторнюк, Ю. М. Азаренко // Актуальні питання практичної підготовки студентів НФаУ в Україні та за кордоном : матеріали наук.-практ. конф. з практики студентів НФаУ та коледжу НФаУ, 16 квіт. 2015 р., м. Харків. – Х. : НФаУ, 2015. – 75-77. – №2. – С. 10-14.
- German, A. O. Virobnichna praktika z aptechnoi tekhnologii likiv – vidpovidal'nij etap u pidgotovci provizora / A. O. German, Є. S. Hutornyuk, YU. M. Azarenko // Aktual'ni pitannya praktichnoi pidgotovki studentiv NFaU v Ukraini ta za kordonom : materialy nauk.-prakt. konf. z praktiki studentiv NFaU ta koledzhu NFaU, 16 kvit. 2015 r., m. Harkiv. – H. : NFaU, 2015. – 75-77. – №2. – S. 10-14.
3. Фармацевтична енциклопедія / Голова ред. ради та автор передомови В.П.Черних. – Київ: «МОРІОН», Ф24. 2005. – 848с.
- Farmaceutichna enciklopedi ya/ Golova red. radi ta avtor peredomovi V.P.Chernih. – Kiiv: «MORION», F24. 2005. – 848s.